

BİRİNCİ ORDU BİRİNCİ KADIN İŞÇİ TABURU

Yrd.Doç.Dr. SADIK SARISAMAN*

Birinci Dünya Savaşı'nda çok sayıda cepheye birden kuvvet sevk etmemiz ülkemizi hem insan kaynağı yönünden hem de ekonomik açıdan büyük kayıplara uğrattı. Savaşlarda milyonlarca ifade edilen şehit ve yaralı verdik. Erkek nüfusun büyük oranda cepheye nakledilmesi neticesinde ailelerin yükü kadınların omuzları üzerine bindiğinden kadınlarımız ekonomik hayatın içerisinde daha fazla yer almak zorunda kaldılar. Terzilik, berberlik vb. sanatkârlık kollarında çalışan, eşlerinin yerine fiilen dükkan ve ticarethane işleten kadınlarımızın sayısında büyük bir artış oldu. Köylü kadınlar da ürettikleri ürünleri şehirlere getirerek sattılar ve şehirlerde Kadınlar Pazarı oluşturdular. Kadınların işçiliğe olan talepleri de bir hayli yoğundu. Erkeklerin yarısı kadar hatta daha az bir ücretle çalıştırılmalarına rağmen Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi'nin¹ İstanbul'daki ilânlarına birbuçuk ayda 14.000'den fazla kadın müracaat etmiştir.

Diğer taraftan devlet de eksilen iş gücünü telafi edebilmek için kadınlardan istifadeye önem verdi ve çalıştırılmalarını teşvik

(*) KTÜ Giresun Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

1 1916 yılında kurulan bu cemiyet Türk-İslâm kadınlarını iş hayatına dahil etmeyi amaçlayan, eşini kaybeden kadınların iş bulmalarında ve evlendirilmelerinde yardımcı olan bir dernekti. Cemiyet aile kurumuna büyük önem veriyor ve üyelerinin evlendirilmeleri için özel gayret sarfediyordu. Hatta 21 yaşını bitirip de önerilere rağmen hâlâ evlenmeyi reddeden bayanların cemiyetle ilişkisini keşiyordu. Enver Paşa'nın hanımı ve Sultan Mehmet Reşad'ın yeğeni olan Naciye Sultan'ın himayesinde bulunan bu cemiyetin merkezi Çapa'da idi. Kimsesiz çocuk ve kadınların barındırılması için bir de misafirhane mevcuttu. Cemiyetin Fatih ve Üsküdar'da da birer şubesi bulunuyordu. Daha sonra Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde de şubeler açan cemiyet Mayıs 1918 tarihinde "Kamu yararına çalışan dernekler" arasına dahil edilmiştir. Cemiyet, iş sahibi yaptığı üyelerinden maaşlarının % 10'u nisbetinde aidat alarak faaliyetlerini sürdürüyordu. Ayrıca kendisine ait kadın eşyaları üreten iş yerleri de vardı. Bu cemiyet hakkında daha geniş bilgi için bkz. Tülin Sümer; "Türkiye'de İlk Defa Kurulan Kadınları Çalıştırma Derneği", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, C.II, Sayı: 10, 10 Temmuz 1968, s.59-61

etti.² Birinci ordu komutanlığı bünyesinde oluşturulan Birinci Kadın İşçi Taburu bu yaklaşımın bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Kadın İşçi Taburu ile ilgili kuruluş hazırlıklarına 1916 yılı Ekim'inden itibaren başlandı.³ Tabur kumandanlığına Kıdemli Yüzbaşı Cavid Hilmi Bey getirildi.⁴ Üsküdar Sultantepe'sindeki Edib Bey Köşkü adıyla bilinen bina tabur karargâhı yapılacağı için tamir edilmeye başlandı.⁵ İmalâthâne Müdüriyeti bu tabur için 307 adet el teskeresi, 50 çapa, yeterince portatif sandalye, masa vs. malzeme hazırladı.⁶ Henüz demirbaş eşyalar gelmeden önce 23 Ekim 1917 tarihinde kâtime ve memureler göreve başlatıldı.⁷ Bilâhare eşyaar geldi. Ancak binanın tamir işlemleri epeyce zaman almıştır. I. Ordu kumandanı Esad Paşa'nın ısrarlı tazyikleri neticesinde çalışmalara hız verilerek 15 Ocak 1918 günü tamir işlemleri bitirilebildi.⁸ Diğer taraftan tabur efradının ibadet ihtiyaçları nazar-ı itibare alınarak karargâh civarındaki Hâce Hüsnâ Hatun Camii tamir ettirilip ibadete açıldı.⁹

Kadın İşçi Taburu'na alınacak personelin temin ve tesbiti için Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi ile işbirliği yapıldı. Cemiyet ilgili yerlere ilânlar astığı gibi, muhtarlar ve din görevlilerinden de müraعاتları teşvik etmeleri ve halkı aydınlatmaları ricasında bulundu.¹⁰

2 Devlet 1915 yılında kadın işçiler için bir düzenleme yaparak iş hukuku ile ilgili kararlar aldı. Çalışma süresini 15 saat olarak kabul etti ve yılda 1 ay da tatil izni hakkı verdi. Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi'ne destek olarak o dönemin üç önemli liderinden birisi olan Cemal Paşa, IV. Ordu bünyesinde kadın amale taburları oluşturarak Çukurova'daki tarım alanlarına sevketti. Şefika Kuran; Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını 1839-1923, Ankara-1991, s.120; Ş. Kuran, II. Meşrutiyet Dönemi'nde Türk Kadını, İstanbul-1996, s.131.

3 ATASE Arşivi; K: 1941, D.303/217, f:1-50.

4 ATASE Arşivi; K: 2623, D: 419/1, f:1-42 (Nisan 1918'de ise Yzb. Osman Bey tabur kumandanı yapılmıştır.)

5 ATASE Arşivi; K: 2623, D: 419/1, f:1-11, 1-31.

6 ATASE Arşivi; K: 2623, D: 419/1, f:1-2, 1-5.

7 ATASE Arşivi; K: 2623, D: 419/1, f:1-34; K:1941, D: 303/217, f:1-61.

8 ATASE Arşivi; K: 2623, D: 419/1, f:1-42, 1-53, 1-104. Yine de binada yeterli bir su tesisatı mevcut değildi. Su ihtiyacı musluklu tenekeler vasıtasıyla gideriliyordu.

9 ATASE Arşivi; K: 2623, D: 419/1, f:1-118, 1-138.

10 ATASE Arşivi; K: 1941, D:303/217, f:1-53.

Müracaatda bulunacak kadınlar arasında din ve milliyet farkı gözetilmeksizin¹¹ aramılan şartlar şunlardır:

1- Yaşı asgarî 18., azamî 40 olmak.¹²

2- Kucakta taşınır çocukları olmamak.

3- Adayların namuslu, ahlâklı ve iffet sahibi olduklarını gösteren mahallî ihtiyar heyetlerinden ve polis mevkiinden tasdikli ilmühâber getirmeleri.

4- Aşılı olmak. Aşı belgesi beraberlerinde bulunacaktır.

5- Herhangi bir bulaşıcı hastalığı veya müzmin bir rahatsızlığı bulunmamak. Sıhhî durumlarını tesbit için I. Ordu tarafından taburda teşekkül ettirilecek olan heyet-i sıhhiyece muayene edileceklerdir.¹³

6- İşçiler için işçilik görevini yapabilecek derecede güçlü ve kuvvetli olmak. Memure, kâtibe ve hastabakıcılar için okur-yazar olup işlerinin gerektirdiği vasıfları haiz olmak.¹⁴

Kadın İşçi Taburu'nu cazip kılabilmek için verilen ilânlarda taşradan müracaat edenlere kolaylık gösterileceği, kadın işçilerin de vapur, tramvay, vs. nakliye vasıtalarından tıpkı askerler gibi yarı ücret ödeyerek faydalanabilecekleri; asker gibi iâşe edilecekleri ve giyimlerinin devlet tarafından karşılanacağı; ücretlerinin dolgun olacağı hatta yaptıkları işe göre ikramiye dahi alabilecekleri veya nişanla taltif edebilecekleri; hizmet sürelerinin kadınların isteklerine bırakılacağı; gerek izine gidenlerin gerekse herhangi bir sebepten dolayı mem-

11 ATASE Arşivi; K: 1941, D: 303/217, f:1-50.

12 Yaş haddi başlangıçta 25-35 olarak düşünülürken daha sonra 20-40 ve son olarak da 18-40 olarak düzeltildi.

13 Başlangıçta mahallî tabiblerden getirilecek muayene raporlarının kabul edileceği bildirilmiştir. Ancak bilâhare taburda muayenenin daha doğru olacağı düşünülmüştür.

14 ATASE Arşivi; K: 1941, D: 303/217, f:1-50, 1-57; Kadın Birinci İşçi Taburu Hıdemât-ı Dahiliye Talimatnamesi (Müsvedde halinde), Matbaa-i Orhaniye, İstanbul-1333, s.4.

leketerine iadesi icab edenlerin hükümet tarafından güvenle memleketerine ulaştırılacağı ifade edildiği gibi başvuru merkezlerinde de teferruatlı bir şekilde adaylara anlatıldı.¹⁵

Adayların ön kayıtları İstanbul başta olmak üzere Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi'nin şubesinin bulunduğu yerlerde bu cemiyetce, diğer vilâyetlerde ise mahallî meclis-i idarelerce yapılmıştır. Bu çabalar neticesinde Amale Taburu'na beklenilenden fazla ilgi gösterildiği görüldü. Öyle ki, 23 Ağustos tarihine kadar 149 kadının kaydı yapıldı¹⁶. Kayıtlar tamamlandığında bu sayı 30'u nakliye işlerinde 270'i de diğer işlerde çalıştırılmak üzere toplam 300'ü buldu.¹⁷ Bunların çoğunluğu yol ve siper inşaaıyla ziraatde, istihdam edileceklerdi¹⁸.

Kasım ayından itibaren amale kadınlar bölük bünyesine alınmaya başlanıldılar¹⁹. Kadınlar taburun binası hazırlanana kadar Üsküdar Konaklar Müfettiş-i Umumiliğince misafir edildiler²⁰. İşçi Taburu'ndaki kadınlara silâh ve cephane verilmediği gibi²¹ askerî bir eğitime de tâbi tutulmamışlardır. Bunlardan beklenen sadece iş gücüne katkıda bulunmaları olmuştur.

Kadın İşçi Taburu'nda bir nefer tayınına ilâveten maaşlar şöyleydi:

	Asgarî	Azamî
1- Birinci sınıf kâtime	600 Kuruş	800 Kuruş
2- İkinci sınıf kâtime	500 Kuruş	700 Kuruş

15 ATASE Arşivi; K: 1941, D: 303/217, f:1-50, 1-51, 1-57.

16 ATASE Arşivi; K: 1941, D: 303/217, f:1-53.

17 ATASE Arşivi; K: 1941, D: 303/217, f:1-65, 1-66; İşçi sayısına ilâveten Taburun kadro durumu şöyleydi. 3'ü tabur karargâhında, 3'ü bölükte olmak üzere 6 subay, 1 büyük hanım, 2 takımbaşı, 15 mangabaşı, 4'ü karargâhda 2'si bölükde olmak üzere 6 kâtime, 1 debboy memuresi, 1 hesap memuresi, 3 hasta bakıcı, 2 aşçı, 2 terzi, 3 saka, 1 marangoz, 1 semerci.

18 ATASE Arşivi; K: 1941, D: 303/217, f:1-50.

19 ATASE Arşivi; K: 1941, D: 303/217, f:1-61.

20 ATASE Arşivi; K: 1941, D: 303/217, f:1-50.

21 ATASE Arşivi; K: 1941, D: 303/217, f:1-66.

3- Debboy memuresi	500 Kuruş	700 Kuruş
4- Tabur iaşe memuresi	600 Kuruş	
5- Büyükhanım (Bölük subayları ile kadın işçiler arasındaki irtibatı sağlayan kişidir)	600 Kuruş	800 Kuruş
6- Takımbaşı Hanım (Büyükhanıma bağlıdılar ve kadın işçi takımlarındaki kadınların ilk amirleridir.)	400 Kuruş	600 Kuruş
7- Aşçı Kadın	150 Kuruş	
8- Hastabakıcı	300 Kuruş	450 Kuruş
9- Terzi	500 Kuruş	600 Kuruş ²²
10- Tabur Ribevi memuresi	500 Kuruş	
11- İşçiler	250 Kuruş ²³	

İşçilerin izinli oldukları günlerdeki yevmiyeleri düşülür, işlerinde verimi artırdıkları oranda ise ikramiye alabilirlerdi. Görüldüğü üzere ücretler kıdem ve hizmete göre de değişebilmekteydi. Maaşlar fabrika işçilerinin ücretleri ile karşılaştırıldığında yüksek görülüyordu. Ancak, işçi kadınların emekli olma hakları yoktu.

I. Ordu Kumandanlığı Kadın İşçi Taburu için bir talimatnâme müsvedesi hazırlattı ve 10 Eylül 1917 tarihi ile Matbaa-i Orhaniye'de

22 ATASE Arşivi; K: 1941, D: 303/217, f:1-59, 1-61, 1-62; Birinci İşçi Taburu Hıdemât-ı Dahiliye Talimatnâmesi, s. 19.

23 Şefika Koran, *Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını, 1839-1923*, Ankara, 1991, s. 102; Ş.koran, *II. Meşrutiyet Dönemi'nde Türk Kadını*, İstanbul-1996, s.130.

bastırıldı. Bu müsveddenin nüshalarından Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi, I. Kolordu Asker Alma Dairesi Başkanlığı ve V. Kolordu Kumandanlığı ile diğer ilgili kuruluşlara göndererek görüşlerini almak istedi.²⁴

Kadınları Çalıştırma Cemiyeti talimatnâme müsveddesini aynen kabul ederek bir değişikliğe lüzum görmezken,²⁵ diğerleri askerî disiplin ve hiyerarşiye bağlılık, verimliliğin artırılması için personelin eğitilmesi gereği ile, kadınların lehine olabilecek küçük çaplı değişiklikler önerdiler.²⁶

Enver Paşa'nın da Kadın İşçi Taburu Talimatnâmesi'nin şekillenmesinde etkileri oldu. Başlangıçta I. Ordu Kumandanı kadınların çocuklarını beraberlerinde getirmemeleri şartını getirirken Enver Paşa kucakta taşımaya mecbur olunmayacak yaşta olan çocukların getirilmesinde bir sakınca görmedi.²⁷ Esad Paşa kadınların şalvar ve ceket giymelerini isteyen bir talimatnâme hazırlamasına rağmen Enver Paşa şalvar ve cekete ilâveten yeldirme²⁸ tarzında uzunca bir elbise giymelerini de münasib gördü.²⁹

Talimatnâme hazırlanırken kadınlara darb cezasının tatbik edil-

24 ATASE Arşivi; K.2518, D:1-A/14, f:1-14, 1-15, 1-18, 1-22.

25 ATASE Arşivi; K: 2518, D: 1-A/14, f:1-22.

26 ATASE Arşivi; K: 2518, D:1-A/14, f:1-15, 1-19, 1-20; Örneğin, I. Kolordu Asker Alma Dairesi Başkanlığı kadınların beraberlerinde getirecekleri çocukları için de yiyecek ve yatak temininde kolaylık gösterilmesini; V. Kolordu adayların eşit şartlarda olmaları durumunda sigara içmeyenlerin tercih edilmesini; sabah içtimasından sonra 15 dakikalık bir spor eğitimi uygulanmasını, İstanbul dışından yapılan müracaatlar için Hilâl-i Ahmer, Müdafaa-i Millîye, Biçki Yurdu vs. hükümetçe onaylanmış kadın cemiyetleri ile de işbirliği yapılmasını; siyasi olmamak kaydıyla millî, dinî, toplumsal konularda konferanslar verilmesine izin verilmesini; günlük çalışma süresinin istirahat ve ibadet saatleri hariç tutulmak üzere 8 saat olarak tesbit edilmesini; yeterince verimli çalışmayarak işi aklatanların yevmiyelerinde yapılacak kesinti miktarının sadece divan-ı haysiyet kararı ile belirlenebilmesini; Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi için personelin maaşlarından yapılacak kesintinin % 10'dan % 1'e indirilmesini teklif etmişlerdir.

27 ATASE Arşivi; K: 2518, D:1-A/14, f:1-14, 1-15, 1-18, 1-22.

28 Yeldirme: Sayfıyelerde giyilen sokak kıyafetinin adıdır. Şimdiki mantolara benzerdi. Yeldirme ile yaşnak örtülmez mutlaka başörtü kullanılırdı. Mehmet Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Devimleri ve Terimleri Sözlüğü, İstanbul-1993, C.III, s.615-616.

29 ATASE Arşivi; K: 1941, D: 303/217, f:1-54.

memesinin temini ile kadınlar ve işçi taburu ile ilgili olarak dedikoduya mahal verebilecek her türlü davranışın önüne geçmeye özen gösterdi. Öyle ki kadın işçileri mümkün mertebe erkeklerle karşı karşıya getirmeyerek haremlik-selâmlık anlayışına benzeyen bir tarzın muhafazası uygun görüldü. İşçi Taburu'nun ilerde kumanda heyeti de dahil olmak üzere tamamen kadınlardan müteşekkil bir hâle getirilmesi amaçlandı. Nitekim imtihanları başaran kadınlar onbaşı, çavuş ve başçavuş olabileceklerdi.

Bütün bunlardan sonra son şekil verilmeye çalışılan talimatnamede önerilere ve ihtiyaçlara göre yeni değişiklikler de yapılabilecekti. Ancak yaptığımız araştırmalarda başka bir talimatnâme metnine rastlayamadık. Bu yüzden I. Ordu'nun hazırlamış olduğu matbu metinde önemli değişiklikler yapıldığını sanmıyoruz. Zira bu metin de zaman zaman söz konusu kuruluşların görüşleri alınarak şekillenmiştir. I. Ordu Kumandanlığı'nın Kadın İşçi Taburu'nda ders olarak okutulmasını kararlaştırıldığı talimatnâme metnini kadın konularında çalışma yapacak araştırmacılara ışık tutabileceği düşüncesi ile aynen yayınlamaya uygun buluyoruz.

BİRİNCİ ORDU-YU HÜMÂYÛN'A MENSUB KADIN

BİRİNCİ İŞÇİ TABURU HİDEMÂT-I DAHİLİYE TALİMÂTNÂMESİ

Teşkilât

Fasıl 1- Kısım 1

1- Tecârüb neticesinde ve gösterecekleri malûmât ve liyâkata göre bilâhare kâmilen kadınlardan mürekkeb olmak üzere şimdilik kumanda ve inzibât heyeti zabitân ve askerden ve müstahdemîni kadınlardan ibaret olmak üzere Harbiye Nezâret-i Celilesi'nin müsâadesiyle Birinci Ordu-yu Humâyûn'ca bir tabur teşkil ve "Kadın Birinci İşçi Taburu" namıyla tevsîm olunmuştur.

2- Bu taburu teşkilden maksad kadınları bizzat temîn-i maîşete alıştırmaktır.

3- Kadın İşçi Taburu cephelere sevk olunmayıp gerilerde istihdâm olunur.

4- Taburun zabitân ve efradı umumiyetle hüsn-ü hâli mazbut ve müteehhil olan erkeklerden intihâb ve tayin olunur.

5- İstihdâm olunacak kadınlar iki sınıf olub bir kısmı maâşlı memureler, diğerk kısmı bir nefer muhassesâtıyla beraber ücretli veya yevmiyeli işçileridir.

6- Kadın Birinci İşçi Taburu'nun kadro projesi tecârûbe nazaran kâbil-i tâ'dîldir.

7- Tabur heyet-i idaresi bervech-i âti suretde teşekkül eder. Heyete dahil bulunan kadınlar vazifede iktisâb-ı mümârese edinceye kadar tazmînâta iştirâk etmezler. Tefûşât netâyicine göre tazmînâta erkekler misillü suret-i iştirâkleri ayrıca emrolunur.

1- Tabur Kumandanları

2- Bölük Kumandanları

3- Hesap Memuresi

4- Tabur Başkâtibesi

5- Bölük Başı

8- Taburda bir ziraat memuruyla bir de yol mühendisi bulunacaktır. Bunların vezâifi hakkında ayrıca bir talimât yapılacaktır. Ziraat memuru ve mühendis sivil ahâlden tedârik olunursa muhassesât-ı şehriyeleri orduca takarrür ettirilir. Silâh altında bulunan efraddan olduğu takdirde haklarında emsali misillü muâmele olunur.

9- Taburda bir revir ihdâs olunacak ve hasta bakıcılar burada ifâ-yı vazife edecektir.

İşçi kadınların vazifeye sevki sırasında hasta bakıcılardan biri kafileye refâkat eder ve sıhhiye çantasını işçi kadınlardan birisi taşır. Tabur müfrez olursa tabur tabibi bütün müfrezeleri devr-ü teftiş mecbur ve hasta bakıcıların vazifelerinde yetiştirilmesinden mesuldür.

10- Hasta bakıcılar muâmelât-ı resmiye dolayısıyla bölük kumandanlarının ve vazâif-i sıhhiye tabur tabibinin emrinde bulunurlar.

Şerâit-i Kayd ve Kabul

Fasıl 1 - Kısım 2

11- Kadın Taburu müstahdemîni şimdilik tâbiyyet-i Osmaniye'den ve sağlam kadınlardan intihâb olunur. Mâ'lûle kabul olunmaz. Kayd ve kabul muâmelesi arzularıyla icrâ olunur.

12- Kadın Taburu'na fahrî memure ve hasta bakıcı olarak isteyen kadınlar da kabul olunur ve sûret-i istihdâm kararlaştırılır.

13- Kadın Taburu'na dahil olacak kadınlar ile tabur arasında nümûnesine tevfikân bir mukavelenâme teâtî olunur.(Nümûne 1)

İşbu mukavelenâme kayd ve kabul günü tarafeynce imza ve temhir olunur. Mukavelenâmelerden kâtibe ve memurelere aid olanlar orduca ve işçi kadınların mukavelenâmeleri taburca tasdik olunur.

Mukavelenâmeler ikişer nüsha tanzim olunur. Birisi taburda hıfz olunur. Diğeri kadına verilir. Herhangi bir sebepten dolayı mukavelenâmeyi feshederek terk-i vazife etmek isteyen kadın on gün evvel meseleyi ihbâr etmeye mecburdur. Mukavelenâme ahkâmı bir mazeret-i meşrûaya müstenid olmadığı halde müddetinin hitâmından evvel fesfolunamaz.

14- Tabur kadınlarının nüfus tezkereleri ve aşı şehâdetnâmeleri ve mahallenin hüsn-i hâl mazbataları taburda kontrato ile birlikte hıfz olunur. İşbu evrakın mevcûdiyeti şarttır.

15- İşçi Taburu'na kayd ve kabul olunacak bilumûm kadınlar bervec-i âtî şerâite tâbidir.

- *1- Kucakta taşınır çocukları olmamak.
- 2- Ehl-i iffet ve namusdan bulunmak (Mahallesinden il mühaber)
- 3- Aşılı olmak (Aşı şehâdetnâmesi beraber bulunacak)
- 4- Emrâz-ı sâriye ve müzmineden salim bulunmak. (Muayene-i sıhhiyeye tâbi)
- 5- Güçlü ve kuvvetli olmak.
- 6- Yaşı asgarî 18, azamî 40 olmak.

16- Alelumûm tabur kadınları orduca tâyîn edilecek bir heyet-i sıhhiye marifetiyle taburda muâyene edilir. (Heyet-i sıhhiye arasından biri..... olacaktır).

17- Kadın Taburu'na kayd ve kabul olunacak kadınlar Dersaadet'de Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi'nce ve taşralarda mahallî mecâlis-i idarelerce intihâb ve ilzâm olunur. Gerek Kadınları çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi'nce ve gerekse mahallî mecâlis-i idarelerinden gönderilecek kadınlar taburca yeniden imtihâna ve muâyeneye tâbi olup şerâit-i lâzıme haiz olmayanlar kayd ve kabul olunmaz. Kabul edilmeyenlerin mesârif-i vâkıılarından dolayı tazmîat talebine hakları yoktur.

18- Memure ve kâtibeler ve hasta bakıcılar behemehâl okur-yazar olacaktır.

Vezaif-i Umûmiye

Fasıl 1- Kasım 3

19- Memure kadınların vezâifi kendilerine muâdil erkekler vezâifinin aynıdır.

20- Debboy memuresinin mercîi bölük başları misillü doğrudan doğruya tabur kumandanıdır. Bölüklerin debboyu bulunmayacaktır.

21- Kadın Taburu müsdahdemîni ledelicâb orduca tensîb edilecek merâsim-i mahsûsa hâzır bulundurulur.

22- Tabur zâbitânı suret-i daimede vazifeleri başında bulunacak ve kadınların ikâmet eylediği karargâha civar hanelerde ma'âile ikamet eyleyecektir. Zabitânın lüzumu halinde kâffesinin bir saat zarfında vazife başında bulunmaları şarttır.

23- Tabur kumandanı mevcut kavanîn ve nizâmât ile evâmîr-i meblağa mucibince müretteb vezâifi tabur kadınlarına tâlim ve tedrîs ettirecek ve bunların bir an evvel iktisâb-ı mümârese ve ihtisâsına gayret edecektir.

24- Taksim-i vezâif ve iştiğalât programının tertîbi tabur kumandanına aiddir. Tabur kumandanı alâkadâranın bu babda vukubulacak teklîfâtını nazar-ı dikkate almakla beraber red ve kabul veya tadîlinde muhtardır.

25- Kâtibe ve memurelerin ve hasta bakıcıların ifâ-yı vazifede matlûb vechile yetiştirilmesinden birinci derecede tabur kumandanı mesûldür.

26- Kâtibeler umûr-ı hesabiye ve muâmelât-ı sâirede ve bölük ve takım başlar da hıdemât-ı dahiliye ve sevk ve idarede kesb-i mümârese edeceklerdir.

27- Kâtibe ve memureler de zabitân misüllü nöbet tutarlar.

28- Kadınların işbaşı etmek veya herhangi bir hususu tefhîm eylemek için bölük ve takımbaşlara ve onbaşı, çavuş ve başçavuş kadınlara birer düdük verilir.

29- Bilumûm kadınlar işbu talîmatnâme ile mer'î kanun ve nizamnâmelere ve evâmîr-i meblûğaya tâbiyete, gerek erkek gerekse kadın amirlerinin vereceği her türlü nizâmî ve kanunî emirleri ifâya ve iş başında azamî bir say ve gayret ibrâzına mecburdur.

30- memure ve kâtibeler kendi taraflarından tanzîm ve itâ kılınan cedâvel ve evrakdaki ve kayıdsızlıklara müsamahalarından terettüb edecek netâyiciden mesuldürler.

31- Tabur tahrîri vezâifi bervech-i âtî suretde üç kısma taksîm olunacak ve mevcûd kâtibeler mezkûr kısımlarda istihdâm olunacaktır.

<u>Kısım 1</u>	<u>Kısım2</u>	<u>Kısım3</u>
Teşkilât	Muâmelât-ı zatiyye	İlâşe, tenvirât ve
Harekât	(Zabitân, efrad, kadın)	mahrûkât
Ordugâh ve karargâh umûru	Mehâkim işleri	Kasa
Harp Ceridesi	Merâsim	Zirâat (Kontrato ve
Tarihçe	Taltîf	haritasıyla beraber)
Mahrem muhâberât	Mücâzât	Harcirâh
Efrad ve amele ikmâli	Sansür	Maaş
Vesâit-i nakliye, beriyye	Evrak kaydı	Tayînât
ve bahriyye muâmelâtı	Firâf	Amele yevmiyesi
Muhâberât(Telefon muâmelesi)	Mezuniyyet	muâmelâtı
Bilumûm kuvve-i umûmiyye	Müteferrik muâmelât	Müteferrikka
muâmelât ve cedâveli	Ordu emr-i yevmiyesi	mesârifi muâmelâtı
Esliha ve cephe muâmelâtı	Ordu emirnâmesi	
Yol tamir ve inşâası	Tabur emr-i yevmiyesi	
Edevât-ı hafriyye ve zirâfiyye	Kütüphâne	
Harita (Yol ve amâkin)	Tebdîl-i hevâ muâmelesi	
Amele iş cedvelleri	Kayd ve kabul ve terkîn-i	
Umûr-ı baytariyye	kayd muâmelesi	
Ecza-yı tıbbiyye edevât ve	Sicil-i ahvâl	
malzame-i sıhhiye	Künye ve adres defâtiri	
Revir muâmelâtı		
Hastalar		
Melbusât, techîzât ve tefrişât		
Debboy umûru		
İnşâat		

32- İşçi Taburu müstahdemi istirâhat ve meşgûliyet-i zatiyye saatleri hariç olmak üzere yirmidört saat içinde sekiz saat çalışacaktır.

Umûr-ı İnzibâtiyye ve Teftîşât

Fasıl-2

33- Tabur zabıtları ve memur ve memureleri tabur kadınlarından hiçbir suretle nezdlerine ve hanelerine kimseyi alamazlar. Kâtibe ve memurelere de hademe nefer veya kadın verilemez.

34- İşçi Tabur kadınlarının vâzife haricinde umûr-ı inzibâtiyesine polis memurları dikkat edecektir. Kadın Taburu'nun ikâmet eylediği mıntika civarına gayr-i muayyen zamanlarda taburdan erkek veya kadından bir memur tayîni suretiyle teftîşât icrâ ettirilir.

35- Bileümle tabur kadınları tabura intisâbları müddetince haricde hiçbir suretle ticaret edemeyecekleri gibi başkaca bir memuriyetde dahi bulunamazlar. Vak'asında dahi ahz ve itâ gibi ufak tefek satış muâmelâtı da yapamazlar.

36- Tabur kadınları askerî talimlerden muaf iseler de adâb-ı muâşeret ve amirleri huzurunda idâre-i kelâm ve tavr-ı hareket hususlarında tertib edilecek bir program dairesinde ikametgâhlarında tâlim ve terbiye olunurlar.

37- Kâtibe ve memureler işçi kadınlarla daima resmî bulunacaktır.

Muâmelât-ı Zatiye

Fasıl 3 - Kısım 1

38- Cemiyet-i İslâmiye ve mecâlis-i idarece ilzâm kılınan kadınların vazifeye tayîn, azl veyahud adem-i lüzumuna mebni ihrâcı veya tardı ve taltîfi ordu kumandanlarına âiddir. Ordunun tensîb ve tasdîkine iktiran etmedikçe bu gibiler hakkındaki meyâd kesb-i katiyyet edemez.

39- Kadın İşçi Taburu'nda müsdahdem memure ve kâtibelere mahsûs olmak üzere orduda bir dosya tertib edilecektir. Binâenaleyh

tabur kumandanı bu dosyaların muntazaman tutulabilmesine yarayacak bilumûm vesâiki orduya irsâl eyleyecektir. Ayrıca tabur kumandanı bir sicil defteri tanzîm edecek ve bu deftere gerek kâtime ve memure gerek işçi kadınların sicilâtını muntazaman kayd ve tahrîr eyleyecektir. İşbu defter gayet mahrem tutulacak ve mahtûmen selefden halefe devr ve teslim olunacaktır. (Numûne 2).

40- Senede bir defa kanun-ı evvel bidâyetinde kâtime ve memurelerin numûnesine tevfikân sicil varakaları tanzîm olunur ve fotoğrafları ilsâk olunarak orduya gönderilir. İşbu sicilâtdan bir nüshası orduda alıkonur. Nüsha-i saniyesi Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi'ne irsâl kılınır. (Numûne 3).

41- İşçi Taburu müstahdemîni kendi arzuları dahilinde dinî ve millî ve ictimâî herhangi bir maksad uğrunda îâne vermekte muayyerdır. Fakat emr ve tesir tahtında îâne cem' edilemez.

42- Memure ve kâtimebelerin kabul ve istihdâmını mutazammın mukavele şerâitinin tadîl veya ilgâsını bilhassa işden el çektirilmesini veya azlını mûcib-i mahiyette tedâbir-i inzibâtiyye ittihâzı iktizâ ettiğî takdirde tabur kumandanı esbâb-ı mucîbeyi hâvi bir kıta rapor tanzîm ile bu babdaki tekîfâtını ordu kumandanlığına arz eder. Tekîfat-ı mezkûrenin icrâsı bu babdaki rapor münderecâtının ordu kumandanlığı cânibinden tasvîb ve tasdîk edilmesine mütevakıftır. Ma'haza hareket-i vâkıanın ehemmiyet ve mahiyeti itibariyle mütehîmenin işden el çektirilmesi icâb edeceğî taburca takdîr olduğü suretde keyfiyyet muvazzah bir kıta raporuyla serian ordu kumandanlığına arz olunmak şartıyla tabur kumandanı kendi mesûliyeti tahtında muvakkaten memuriyetden el çektirilecektir. Bu babdaki rapor mükemmelen ve tamamen tenvîr-i hakikât edebilecek ve mesele hakkında karar-ı kat'î ittihâzını teshîl edecek derecede vâzih ve kat'î olacaktır.

43- Tabur kumandanı terfi-i memuriyet ve madalya ve nişan ve takdirnâme ile taltîfi iktiza edenlerin teklifâtını numûnesine tevfikân

tanzim ederek orduya arz ve inha eder. Teklifat orduca tahrîren tasdik olunmadıkca tatbîk ve icrâyâ vaz' olunamadığı gibi inhâ olanların da husûs-ı mezkûrdan haberdâr edilmemeleri ve bu gibi mesâilin mahrem tutulması lâzımdır. Terfî-i memuriyet ve madalya ve nişan ile taltîf her senenin kânûn-ı evvel ve haziran ibtidâlarında memure ve kâtibelere aid takdirnâme teklifleri her ayın sonuncu günleri ve işçilere aid kıymetli takdirnâme inhâları da her hafta nihâyetinde orduya arz olunur.

44- İşçi Taburu kadınları vazifede buldukları müddetce teehhül hakkında mâlik olub ba'dettehhlül vazifeye devamı arzusuna tâbi bırakılır.

45- Tabur kadınlarının efrâd-ı ailesi sicilâtı ve ikâmet adresleri taburca defter-i mahsûsuna kaydedilir. Ailesi tebdîl-i mekân ettikçe yeni adresin verilmesi mecbûridir. (Numûne 5).

46- Bilumûm kadınlar taburda yeldirme ve başörtü ile çıkacakları fotoğraflardan birer nüshası yedlerine verilecek cüzdanlara ilsâk edilir. İkinci nüsha taburun sicil defterine, üçüncüsü ve dördüncüsü kontratolara, beşinci, altıncı sicil-i ahvâl varakalarına, yedincisi, sekizincisi, dokuzuncusu umûmî koleksiyona ilsâk edilecektir.

47- Kadınlar hıdmet-i askeriyyeye dâhil olmadan evvelki zamana âid bilcümle hukuk vesâire davalarını yeni hıdmetini vesile ittihâz ederek kıtası kumandanlığına hiçbir mürâcaat hakkı yoktur. Bu gibi mütekaddim deâvinin rüiyyeti mehâkim-i âidesine bizzat mürâcaâtına bırakılır.

48- Kadın İşçi Taburu müstahdemînin mektupları tabur kumandanlığına musaddık buldukca askerî mektupları misillü posta ücretinden muâfıdır.

49- Muâmelât zatiyyeye âid istidalar damga resmine tâbidir.

50- İşçi taburu kadınlarına her türlü husûsât-ı şahsiyye ve resmîyelerine esas olmak üzere birer hüviyet cüzdanı esmâni

mukâbilinde verilir. İşbu cüzdanlar daima sahibesi nezdinde bulunub muhteviyâtı tabur defâtirinde kaydedilir. Kazâen ziyân halinde icrâ kılınacak tahkikât üzerine bedeli mukâbilinde yenisi verilir.(Numûme 6)

51- Kadın İşçi Taburu hakkındaki talimâtnâmenin mevâdd-ı mün-derecesi taburca tatbîk olunacaktır. Hîn-i icrâda tebdîl veya ta'dîli iktizâ eden kısımları heyetce tanzîm kılınacak esbâb-ı mûcibeli fez-leke ile orduya arz ve teklif edilecektir. Aksâm-ı mezkûre hakkında ordu tarafından bir emir gelmedikçe hobehod ta'dîl edilemez.

52- İşçi Taburu zabitan ve memurîn-i askeriyesiyle kâtibe ve memure ve okur-yazar işçi kadınlarına işbu talimâtnâmelerden birer nüsha esmâni mukâbilinde itâ olunur.

53- Tabur kumandanı memure ve kâtibelerin ne vezâifde istihdâm olunduklarını künyelerine işaret eyleyerek orduya arzeder ve icâbında bunların vezâifini tebdîl edebilir ve fakat derakab keyfiyetden ve her ay nihâyetinde tebdîlât-ı mezkûreden harb künyesi hâlinde orduya haberdâr eyler.(Numûne 7).

54- Kâtibe ve memurelerin tabura aid evrak-ı resmîyeyi nezdinde saklaması veyahud tesri-i muâmele için hanesine getirerek ertesi gün getirmesi gibi hususât suret-i katîyyede memnû'dur.

Taltîf ve Takdîr ve Mezûniyet

Fasıl 3 - Kasım 2

55- Maaşlı memurelerin nasb ve ta'yîni ve azli ordu kumandanlarına mevdû'dur.

56- Hıdmeti şâyân-ı takdîr görülen işçi kadınlara yedindeki kıymetli takdîrnâmeler mûcibince taburca ikrâmiye verilir.

57- Hıdmeti emsali arasında cidden taltîfe seza olanlar tabur he-

yetinin yapacağı mazbatalı inhâ üzerine madalya ve nişanla taltîf olunurlar.

58- Memure ve kâtibelerin memuriyet-i hâzıralarının vesikası tabur heyetinin iş'ârı üzerine orduca verilir. Onbaşı, çavuş, başçavuşluğa imtihân veren kadınların evrâk-ı imtihâniyyesi orduca tedkîk ve şâyân-ı takdîr görülenlerin terfii bilicrâ cüzdan ve künyelerine işaret olunur.

59- Tabur kadınlarına sa'y ve gayretlerine göre tabur heyetinin inhâsına nazaran orduca matbû takdîrnâmeler verilir. (Numûne 8)

A- İşçi kadınlara verilecek beher takdîrnâme on kuruş mukâbili olarak kabul olunacak ve ay nihâyetinde sahibesine takdîrnâmeler adedince ikrâmiye verilecektir. İşbu takdîrnâmelerin üzerine (ikrâmiyeleri verilmiştir) diye işaret ve taburun mühr-i resmiyesiyle tahdîm edildikten sonra makbuz makamına kasada hıfz ve sahibesinin cüzdanına ne kadar ikrâmiye verildiği kaydolunacaktır. (Numûne 9).

B- Memure ve kâtibelere verilecek takdîrnâmeler hüsn-i hıdmet ve gayretinin bir hâtırası olarak itâ kılınacağından bunlara mukâbil taburca ikramiye verilmez. İşbu takdîrnâmeler ufak kıtada takrîrlik kağıtlara orduca yazılarak verilecektir.

60- Sûret-i taltîf bervech-i âtî sıra ile icrâ olunur.

A- Takdîrnâme

B- Madalya veya nişan

C- Zamm-ı maâş, terfî-i memuriyet

Fasıl 3- Kısım 3

61- Müttehile kadınlara gündüzün işin başlangıcında isbât-ı vücud etmek şartıyla haftada dört gece izin verilir. İşin başlangıcında isbât-ı

vücut edemeyecek kadar uzakda ikâmet edenlere yalnız haftada bir gün izin verilir.

62- Müteehhil olmayanlar yalnız ebeveyni nezdine Perşembe akşamı izinli gidebilir Cuma günü akşamı tabura iltihâk ederler. Ebeveyni olmayanlara izin verilmez. Ebeveyni olanlar mahallinden bir ilmühâber getirmeye mecburdur.

63- Tahâret veya nezâfet izin günlerine münhasır olub başka gün tahsîs edilmez.

64- Cuma günleri ve eyyâm-ı resmiyye ve mübârekede vazife-i umûmiyye hâle gelmemek şartıyla bilmünâvebe ve bir nisbet dahilinde mezûniyet itâsı tabur kumandanının mesûliyyet ve salâhiyetine mevdûdur.

65- Kadınlardan taşralı olanlara ve nezâreti meşrû' bulunanlara sene (Gidiş-geliş ücreti dahil olmak üzere) yirmi gün izin verilir.

66- Teehhül edeceğini evrâk-ı müsbete ile isbât edenlere mezûniyet-i mukanneneden gayri yirmi gün daha izin verilir.

67- Kâtibe ve memurelerin mezûniyetleri müddetince maâşâtı tamamen tesviye olunursa da îâşe edilmez.

68- Mezûniyet günleri için kadınlara yevmiye verilmediği gibi o günlerde îâşe de olunmaz.

69- İşbu mezûniyyet hüsn-i hıdmeti altı mâha resfde olmayanlara itâ olunmaz.

70- Mezûniyet itâ olunmazdan evvel hidemâtın hâle ve sekteden vikayesi ile beraber herkesin hukuku sıyânen muhafaza edilecek surette münavebeye tâbî tutulması lâzımdır.

71- Mezûnen gidenlere mesârif-i râhiyye namına bir şey verilmez.

72- Taşraya mezûnen azîmet edeceklerin ve İstanbul'a yirmi gün izin alacakların vesikaları ordudan itâ olunur.

Memure ve işçilerin izdivâcı hakkında Kadınlar Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi tarafından müttehiz-i muharrerât suretidir.

1- Cemiyetde mukayyed bulunan memur ve memureler ile daimi işçilerden erkekler azâmî yirmibeş, kadınlar yirmi yaşında tehhül etmek mecburiyetindedirler.

2- İşçi hanımlara haricden bir erkek tâlib olduğu halde cemiyet zabıta marifetiyle veyahud diğer suretle icrâ edeceği tahkikât neticesinde zevc-i mezkûrun hüsn-i hâl ve kifayeti tebeyyün ederse bu izdivâcın husulüne çalışacak aksi takdirde işbu izdivâca cemiyetce muâvenet edilmeyecektir.

3- Cemiyet müstahdemîninde olmayıb da izdivâc etmek arzusunda bulunan kadınlara da cemiyet icrâ-yı vesâtet edecektir.

4- Cihâz tedârikinden aciz olan hanımların hâllerine münâsib birer cihâz hazırlamak hususunda cemiyet muâvenet-i lâzimedede bulunacaktır.

5- Tehhül edecek hanımın zevci haricde ailesinin temîn-i maişetine kifâyet edecek bir işe sahib değilse cemiyet zevc-i mezkûrun iş bulması için vesâtet edecektir.

6- Yirmibeş yaşını ikmâl edib de izdivâc etmeyen erkeklerin yüzde on istihkakları tevkîf edilerek cemiyetle alâkası kat'edilecektir. Yirmibeş yaşını bitirib de izdivâc etmemiş ve cemiyetce kendilerine münâsib bir zevc bulunmuş olduğu halde izdivâc etmemekte ısrar eden kadınlar hakkında da aynı vechile muâmele olunur.

7- Müstahdemînden tehhül eden erkek ve kadınlara yevm-i izdivâclarından itibâren yevmiyelerini meclis-i idâre kararıyla

yüzde yirmiye kadar zam verilir ve işbu izdivâcdan vukubulacak tevellüdât için de meclis-i idâre kararıyla ayrıca yüzde yirmiye kadar zammiyât icrâ edilir.

Divân-ı Haysiyet ve Mücâzât

Fasıl 3- Kısım 4

73- Kadın İşçi Taburu'nda bir divân-ı haysiyet bulunur.

74- Divân-i haysiyet tabur kumandanının riyâsetinde âtfdeki zevâtdan mürekkebirdir.

Tabur kumandanı - Reis

Bir bölük kumandanı - Azâ

Bölük mülâzimlerinden biri - Azâ

Bir bölükbaşı hanım - Azâ

Bir takım kumandanı - Azâ (Aynı zamanda muharrire)

75- Divân-ı haysiyete memur işbu heyetin tatbîk-i mühürleri nüshateyn olarak orduya gönderilir.

76- Divân-ı haysiyet resi ve azâları vicdânî karar ve salâhiyet dairesindeki husûsâta hüküm vereceğinden meseleyi bitarafâne surette mütâlâa tedkîke mecburdurlar.

77- Divân-ı haysiyet reisi res-i münferid ile hiçbir şeye hüküm veremez. Her hususda behemehâl en küçüğünden bedde ederek sıra ile ârâya mürâcaat ve ekseriyet üzere hükm olunur.

78- Divân-ı haysiyet fevkalâde ahvâl müstesna olarak haftada azami üç defa olmak ve nihayet iki saat devam etmek üzere ictimâ eder. İctimâ günleri ve saatleri reis tarafından tayîn edilir.

79- Şikayet maksadıyla verilecek istidâlar tabur kumandanlığınca berâ-yı tedkîk divân-ı haysiyete havâle olunur.

80- Divân-ı haysiyette verilecek idâri her türlü ceza mahkûmenin siciline kaydolunur.

81- Divân-ı haysiyetden birisi hakkında şikayet vâki olduğu zaman tabur kumandanlığınca yerine başkası ta'yîn olunarak heyet ikmâli ve orduya arz-ı keyfiyet olunur.

82- Mezuniyet istihsâl etmeksizin vazifeye devam etmeyen ve zamanında vazife başına gelmeyen memure ve kâtibeler divân-ı haysiyetin hükm ve kararıyla kistelyevm muâmelesine tâbîdir. Üç defa kistelyevm cezasına duçar olanların bir aylık maaşı kesilir. Tekerrürü hâlinde divân-ı mezkûrun kararıyla terkîn-i kayd muâmelesi icrâ edilir.

83- Kadınlar tarafından her ne suretle olursa olsun irtikâb edilecek kusur ve kabahatler ve vukua getirilecek yolsuzluklar divân-ı haysiyette taddîk ve kâbil-i icrâ olanlar hallonur.

84- Mesele divân-ı haysiyette kâbil-i hall olmadığı takdirde cürmüne göre muâmele-i kanuniye ifâ kılınmak üzere işçi kadınlar evrâkıyla birlikte taburca cihet-i adliyeye tevdî olunur. memure ve kâtibeler hakkındaki evrâk evvel emirde orduya gönderilerek verilecek emre göre haklarında muâmele olunur.

85- Divân-ı haysiyet 1) Bir haftaya kadar koğuş ve hapis 2) Ceza-yı nakdiye 3) Divân-ı haysiyet huzurunda tekdîr 4) Evâmîr-i yevmiye ile neşredilmek üzere tekdîr hususâtını hükmedebilir, tabur kumandanı icrâ eder. Hapse mahkum olanlara bittabi yevmiye verilmmez. Muhtelif zamanlarda onbeş gün hapse mahkum olanların kayıtları terkîn edilir.

86- Herhangi bir sebeble terkîn-i kayda mahkûm olan işçi kadınlar esbâb-ı mahkûmiyetlerini müş'ir mazbata ve tabur kumandanı ta-

rafından yazılan tezkere ile Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi Müdiriyyet-i Umumiyesi'ne teslim olunurlar. Memure ve kâtibelerin terkîn-i kaydı hakkındaki mazbata tedkîk edilmek üzere orduya takdîm olunur.

87- Taburdan firar eden derhal polis memurını vasıtasıyla takib ve derdest ettirilir. Divân-ı haysiyetce isticvâbı icrâ kılındıktan sonra cürmüne göre muâmele yapılır. Bu gibilere bir daha diğer mahallerde iş verilmemek üzere Cemiyet-i İslâmiye'ye iş'âr-ı keyfiyet olunur.

88- Kadınlara darb cezası tatbîk olunmaz.

89- İşbaşında atalet gösterenler veyahud arkadaşları çalışırken işini terk edenlerin muattal kalan işleri nisbetinde yevmiyelerinden bir kısmı kat' edilir. bu vechile kat' olunan yevmiye ikramiyelere bir kısm-ı karşılık olmak üzere tabur kasasında muhâfaza olunur.

90- İşçi kadın ve müstahdemîne haricde taarruz ve tasallüt vukuu halinde fâilleri divân-ı harbe tevdi olunur.

91- Kadınlardan birisi ikâmet eylediği daireye veya ordugâha amirlerine ma'lûmât vermeksizin velevki taallukâtından bulunsun bir erkek getirildiği halde derhal tard olunur.

92- Akraba ve taallukâtından olduğu kıtasınca ma'lûm ve ma'rûf olmayan erkek ve münasebetsiz kadınlarla ülfet veya telefon, telgraf, mektub ve tezkere ile muhâbere etmek tardı mücibdir.

93- Hıyanet, casusluk, ayartıcılık, ferâiz-i askeriyeye muhâlefet, isyân, itaâtsizlik ve nüfuz-ı memuriyeti su-i istimâl, eşya-yı askeriyeyi satmak, aşırnak ve rehin etmek ve satın almak, sirket, yağma ve tahrib, idâre-i askeriyede sahtekârlık, istikâmetsizlik ve irtikâb, işret, kumarbazlık, hıdmetden savuşmak, arkadaşlarından para almak, dolandırıcılık, komisyonculuk, simsarlık, uygunsuz erkek ve kadınlarla refâkat etmek, istifsâr-ı resmiye hilâf-ı vâki cevab vermek, tenbelliği ve betaeti veya vazifede ihmal veya tekâsülü itiyâd etmek, vazifenin

hîn-i tevdîinde veya esnâ-yı ifâsında temâruz etmek, alâmeleinnâs müdârebe ve müşâteme etmek, hastaya yanlış ilaç vermek veya bakmak, fuhşu tebeyyün etmek.

İşbu ahvalden divân-ı haysiyetce kâbil olanlar yapılır. Mütebâkisi mevkî-i muâmeleeye konur.

Muhassesât ve Umûr-ı İdare

Fasıl 4- Kısım 1

94- Kadın Taburu'nda müstahdem ve orduya mensub zabitân ve efrad kendi rütbelerine mahsus muhassesâtı tamamen alırlar. Kâtibe ve memurelerin maâşâtı bervech-i âtîdir.

Azamî Maâş (Kıdem ve hüsn-i hizmeti sıbket ettikçe verilecektir.)

	Kuruş	Kuruş
Tabur Başkâtibesi	800	600
Tabur ve bölük kâtibeleri	700	500
Tabur iâşe memuresi	800	600
Tabur Debböy memuresi	700	500
Bölükbaşı	800	600
Takımbaşı	600	400
Hastabakıcı	450	300
Terzi	600	500
Aşçı	350	250(*)

(*) Aşçı kadının ücreti daha sonraki yaşmalarda 150 kuruş olarak gösterilmektedir.

95- Memure ve işçi kadınların yevmiyelerinden yüzdeon kesilerek her ay musaddık defterleri ile birlikte Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi idare-i umumiyesine gönderilir.

Memure ve kâtibeler kışla ittihâz edilen meskende ikâmet ettikleri hâlde bir nefer tayını vaz-ı edilmek şartıyla taraf-ı mûrîden îâşe olunurlar. Aynen erzak veya bedelâtı verilmez.

96- Veznelerden alınacak maâşât veya tahsisât-ı sâire ile emvâle teslim olunacak mebâliğin suret-i ahz ve tesellümünde behemehâl kâtibelerden münâvebe ile biri bulundurulur.

97- İşçi Taburu kadınları vapur veya şimendüferle bir mahalle memuren gönderilecek olurlarsa memure ve kâtibeler ikinci mevki ile işçi kadınlar üçüncü mevki ile sevk olunurlar. Bunların gerek esnâ-yı râhde ve gerek ikâmet halinde iskân ve îâşeleriyle vapur ve şimendüfer, tünel ve tramvay ve kayık ücretleri ile esnâ-yı râhde yevmiyeleri taburca müteferrikadan tesviye olunur.

98- Taburda ayrıca bir mübâyaa memuru veya heyeti teşkil veya ihdâsına lüzum yoktur. Heyetden icâb edenler muhtelif bir hâlde münâvebe ile mübâyaaâta memur edilir. Mübâyaaâtın nef-i hazineyi muhâfaza ve su-i istimâldan beri suretde icrâsından tabur heyeti müctemian mesuldür.

99- Her kadın zata mahsus bir mühür hakkettirecek, mühürde isim ve pederi ismi ile memleket ismi bulunacaktır.

100- Maâş, yevmiye ve ikrâmiyeler heyet huzurunda tevzî ve taksîm olunur.

101- Yedindeki cüzdana işaret edilmek şartıyla fazla parasını tabur kasasında muhâfaza ettirmek hakkı mevcut olup lüzumundan fazla parayı hiçbir kadın nezdinde taşımağa mezun değildir.

102- Taşradan gönderilecek kadınların mesârif-i râhiyyesi ken-

dilerine aid olub bir mazeret-i meşrûa dolayısıyla taburu terkedenlerin mesârif-i râhiyesi hükümetce deruhde olunarak memleketine sevk olunur.

103- Ya arzusuyla veya cezaen kaydı terkîn edilenlere hükümetce mesârif-i râhiyye ve sâire verilmez.

104- İşçi kadınlar efrad-ı askeriye gibi maâş alır ve taraf-ı hükümetden iâşe olunurlar. Aynen erzak veya bedelâtını alamazlar.

105- İşçi kadınların gördükleri işe göre yevmiyesi veya iş hasılları orduca tayîn olunur.

106- İşçi Taburu'na mensub her kadın taraf-ı mirîden aldığı eşya ve melbusât ve techizâtın esmânı kadar kasaya depozito vaz'ına mecburdur.

107- Yeniden depozito vaz' edecek kadar parası olmayanın maâş ve yevmiyelerinin onda biri kat'edilmek suretiyle depozito temin edilir.

108- Bilâmazeret kontratoyu feshedenlerden ve her ne suretle olursa olsun bilâmüsâade terk-i vazife eyleyenlerden mesârif-i iâşe ve melbusât ve techizât ve eşya-yı mîrîye veya miâdına nisbetle o tarihteki esmânı istirdâd olunur. Depozito kifâyet etmez ise emvâline mürâcaât olunur. mazeret-i meşruaya mebni kontratosu feshedilen veya kontrato müddetini ikmâl ettikten sonra terk-i vazife eden kadından yalnız melbusât ve techizâtdan ve eşya-yı mîrîyye veya miâdına nisbetle o tarihteki esmânı geri alınıb iâşe masrafı alınmaz. Her iki halde istirdâd olunan melbûsât, techizât ve eşya-yı mîrîye ve miâdından evvel tahrîb edilmiş ise derece-i tahrîbâta göre tazminât ve zayi olmuş ise esmânı alınır ve tazminât ve istirdâd keyfiyeti temin edilmedikçe depozito parası iâde edilmez.

109- Çocuklu kadınların çocuklarına taraf-ı mirîden melbusât verilmez. Yalnız sekiz yaşına kadar çocuklar için esmânı validesiyle tesviye edilmek şartıyla yarım ve daha yukarı sindekiler için tam nefer

muayyenâtı vaz' edilebilir. İşbu çocuklar her gün muntazaman İşçi Taburu civarındaki mekteplerden birisine sevk-ü ayn vechile celbolunmak suretiyle tahsil ve terbiyelerine taburca ihtimam olunur. Çocukların hastalıkları taburca meccânen tedâvi olunur.

110- Bilumûm kadınlara taraf-ı mîrîden âfide cins ve miktarı muharrer eşya verilir.

1 ceket, 1 şalvar, 1 yeldirme, 1 başörtüsü, 1 çift çorab, 1 takım çamaşır, 1 çift potin, 1 çift tozluk, 1 eşya çantası, 1 matara, 1 ekmek torbası, 1 ot minder kılıfı, 1 yastık kılıfı, 1 portatif çadır, 1 battaniye, 1 kilim, 1 pelerin (Memureler için), 1 manto (işçi kadınlar için).

111- Bilumum kadınların vazife esnâsında vukubulacak hastalıkları tıpkı bir asker gibi hükümetce tedâvi olunur ve tedâvi ve iâşe ücreti namıyla bir şey tevkîf olunmaz. Hastalığın devamı müddetince kadınların mâaşı tamamen verilir. İşçi kadınların yalnız yevmiyeleri verilmmez. Hastalıktan sonra hıdmet edemeyecekler bilmuâyene taayyün ettiği takdirde terhis olunur.

112- Alelûmûm her kadına icâb-ı sıhhîsi halinde tebdîl-i hevâ verilirse mesârif-i râhiyyesi taraf-ı mîrîden temin edilir.

113- Tebdîl-i hevâ veya izinli olarak hîn-ı sevkde kâtibe ve memureler de dahil olduğu halde bilcümle eşya, melbusât ve techizât alınıb nâme hıfz ve mezuniyetden avdetlerine tekrar itâ olunur.

114- Taburda mukayyed iken vefat edenlerin mesârif-i techîz ve tekîmiyyesi tabur müteferrikasından tesviye olunarak defnolunur. Müteveffiyenin mütedâhil matlûbâtı var ise usulen veresesine itâ olunur.

115- İşçi taburu kadınları pazubandını ve cüzdanını hâmil oldukca vapur, tramvay, tünel şimendüfer, köprü vesâire gibi mahallerde tıpkı bir asker gibi nısf ücrete ve muâfiyete nâil olurlar.

116- İşçi Taburu kadınlarından tekâüdiyye namıyla maâşlarından

ve yevmiyelerinden bir şey tevkîf olunmaz. Binaenaleyh hakkı-ı tekâüdleri yoktur.

117- Kesb-i istihkâl etmeden muhassesâtlarına muhsûben kasadan hiçbir kimseye ta'vîzen akçe itâ edilemez.

118- Müstahdemînden herhangi birisi kasden kendisini cerihedâr eder veya temâruz maksadıyla hastalanırsa hastalığı süresince tedâvi ve iâşe masrafı kendisinden tahsîl olunur.

119- Tabur debboyu için nümûnesine tevfiikan bir eşya defteri tutulur. (Numûne 10)

Kıyafet

Fasıl 4- Kısım 2

120- Kadın İşçi Taburu'nun kadın kıyafeti, nümûnesine tevfiikan imal olunan pelerin, ceket, şalvar ile başörtü, tozluk ve yeldirme ve fotinden ibarettir.

121- Bütün kadınlar nümûnesine tevfiikan imal ettirilen ve taburun mühr-i resmisiyle tahtîm olunan Kadın Birinci İşçi Taburu damga ve kayıd numrosunu hâvi pazubandını sol kollarının kısm-ı ulyasına yeldirmelerine rabt ederler.

122- Memure ve kâtibelerin yakalarına nümûnesine tevfiikan etrafı bir santim eninde sırma şerit ile çevrilmiş muayyen kırmızı bir çuha parçası dikiilir. Bölükbaşı ve takımbaşı ile sırma şerid ve yıldızı sarı, diğer kâtibeler beyaz takarlar. (Nümûne 11, Nümûne 12).

Hastabakıcılar ve terziler çuha etrafındaki sırma şeridi takmazlar. Yıldız yerine terziler beyaz madeni makas, hastabakıcılar da beyaz madeni hilâl vaz'ederler. (Nümûne 13, Nümûne 14).

123- Bölükbaşı yakasına iki yıldız, takımbaşı kıdemlisi veya yaşlısı

bir yıldız kor. Başkâtibe yakasına yalnız bir yıldız koyar. Diğer bilumûm kâtibeler ve kıdemsiz takımbaşılar, debboy ve îâşe memurelerinde yıldız işareti yoktur.

124- İşçi kadınlar içinde onbaşı, çavuş ve başçavuş rütbesine hâiz bulunanlar nümûnesine tevfikân yakalarına kırmızı çuhasız ve şeridsiz sarı yıldız takıp diğer işçi kadınlar birşey takmazlar. Onbaşılardan bir, çavuşların iki, başçavuşların üç yıldızı vardır. (Nümûne 15, Nümûne 16).

125- Kâtibe ve memurelerle küçük zabitelerin eşgâli vesâir nümûneler merbûtdur.

126- Alakadâr her makam işbu talimatnâme mevadd-ı mün-derecesinden tadîli icâb eden aksam hakkında teklîfâtta bulunabilir.